

Rogaland fylkeskommune
firmapost@rogfk.no

Stavanger, 15. august 2020

Denne uttalelsen sendes fra: Forum for natur og friluftsliv (FNF) Rogaland

FNF er et samarbeidsnettverk for natur- og friluftslivsorganisasjoner på fylkesnivå. I Rogaland er 20 frivillige organisasjoner, med til sammen 60 000 medlemskap, tilsluttet forumet sammen med friluftsrådene. De er; Stavanger Turistforening, Haugesund Turistforening, Norges Jeger og Fiskerforbund-Rogaland, Norges speiderforbund Vesterlen krets, Rogaland KFUK-KFUM speidere, Haugaland KFUK-KFUM speidere, Norsk Ornitologisk Forening avd. Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland, Norsk Botanisk Forening Rogalandsavd., Syklistenes Landsforenings tre regionale lag i Rogaland, Rogaland Orienteringskrets, Stavanger Kajakklubb, Haugesund Kajakklubb, Sørmarkas Venner, Gandsfjord Seilforening, Stavanger Kiteklubb, Sola Brettseilerforening, Bratte Rogalands Venner og friluftsrådene.

Uttalelse til høring av Utviklingsplan for Rogaland Regional planstrategi 2021 - 2024

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Rogaland takker for muligheten til å gi innspill til planstrategien for en periode der vi for alvor må ta grep om natur- og klimakrisene. Vi er nå midt i en tredje, mer akutt krise, og håper at det vi nå lærer kan bidra til at vi mer effektivt følger opp Parisavtalen samt stopper tap av naturmangfold. Rogaland og rogalendinger har minst like stort ansvar for å gjøre det vi kan. FNF Rogaland har gitt innspill til mange regionalplaner, strategier og handlingsprogram og prioriterer disse i forumets årsplan og strategiplan. Planstrategien er kanskje viktigere enn noen gang og ble vedtatt som sak for FNF Rogaland i 2020 på årsmøtet vårt i januar d.å.

Bærekraftmålene og arealendringer

Høringsutkastet fra fylkeskommunen er konsist, velorganisert og fremhever FNs bærekraftsmål og sammenhengen med krisene på en god måte. Vi forstår behovet for endringene i planporteføljen og er spesielt enig i at areal- og kraftkrevende virksomheter må ses i regional sammenheng og adresseres samlet.

Vi er svært bekymret for utviklingen vi er vitne til i noen kommuner. Der drives det konkret planlegging før revidert regional arealplan er vedtatt og der gjeldende plan heller ikke legger føringer for at slike enorme prosjekt skal kunne bestemmes av enkeltkommuner. Arealene har bla. betydning for naturmangfold, folkehelse, klimatilpasning, matforsyning og er viktige lager for klimagasser. Intakt kan områdene være viktigere for fylkets klimaregnskap enn noe annet tiltak i de samme områdene. Områdene er av allmenn interesse og verdi langt utover kommunegrensene og vi er derfor svært glade for at fylkeskommunen foreslår et helhetlig grep.

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
ROGALAND

Gamle Jättåvågen 67, 4020 Stavanger
rogaland@fnf-nett.no / 46 85 07 86
www.fnf-nett.no/rogaland
Org. nr.: 998129028

Klimakur, arealregnskap og naturens verdi

I fylkesordførers innledning sier hun at 'vi skal leve annerledes' og fremhever bærekraftmålene og at klimaendringene skal stoppes innen 2030. Vi er så hjertens enige men tror ikke vi har håp om å nå disse målene uten at vi endrer retning drastisk også når det gjelder nye satsinger. Vi MÅ kunne klare oss med mindre og fokus bør være på sirkulær økonomi og balanse i bruk av arealer, spesielt urørt natur. Vi kan ikke nå klimamålene ved å ødelegge mer natur. Vi har f.eks. smertelig erfart at vi har ofret for mye til naturødeleggende vindkraftverk. Naturen vi har igjen i Rogaland er en del av vårt livsgrunnlag og må forbli så intakt som overhode mulig. Det klarer vi ikke med å stadig bygge ut kraftverk og industri i allerede belastede naturområder. I Europa sies det at dette blir naturrestureringens tiår. Norge trenger ikke å fortsette å gjøre de samme feilene som landene sør for oss, men bør allikevel delta i dugnaden med å restaurere naturtypene som er spesielt viktig for arter og klima.

Da Klimakur 2030 ble lagt fram for Regjeringen tidlig i år var arealendringer et viktig tema. Konklusjonen blant forskere er bla. at noe av det viktigste vi kan gjøre for klima er å la urørt natur og sammenhengende naturområder være i fred. Når vi vet at arealendringer også er den største trusselen mot naturmangfold og en stor risiko i klimatilpasningssammenheng, burde det være lett å endre retning. Eller?

FNF Rogaland foreslår noe så enkelt og vanskelig som at i sum skal alle satsinger være positivt for miljø og klima. Blir naturmiljø forringet et sted må restaurering og tilbakeføring et annet sted være en del av regnskapet, uansett hvilken status området har i dag.

Korona pandemien har for alvor også vist oss hvor viktig de nære, grønne lungene er for helse, trivsel og aktivitet. Vi trenger hvert eneste 'frimerke' som er igjen. Målet om positivt arealregnskap bør ikke minst gjelde for grøntarealer i byer og tettbygde strøk. Målet kan inkluderes ved revidering av de regionale arealplanene, men prinsippet bør anvendes uten å vente. Revidering tar tid. Dette er en sak som også dreier seg om muligheten for arter å overleve forbi stengsler, asfalterte matfat og drenerte bekker. Det gjelder også evnen til å takle klimaendringer på en trygg og rimelig måte.

FNF Rogaland har flere spesifikke kommentarer til målene og til de foreslåtte endringene i planporteføljen. De er som følger:

Målene

1. Klimaomstilling og livskraftig naturmiljø er første mål med rette og går rett på sak under 1.1 . Hva 'i samsvar med Parisavtalen' betyr må grundig defineres framover. For at det skal ha en mening må utredninger kunne beregne hvordan foreslåtte tiltak og prosjekt bidrar eller mislykkes i så måte.
- 2.2 Bidra til grønn omstilling i næringslivet; ordet grønn har i det siste mistet mye betydning da nær sagt alt blir 'grønnvasket'. I teksten omtales sirkulærøkonomi. Vi tror dette er et prinsipp som vil være avgjørende for Parisavtalen og bærekraftmålene og bør fremheves i innsatsområdene. Bruk heller et mer presist uttrykk som f.eks. *Bidra til miljøvennlig og sirkulær omstilling i næringslivet.*
- 2.3 om kompetanseutvikling; Natur- og friluftslivsorganisasjonene etterspør ofte riktig kompetanse og flere til å arbeide med saker og planer som krever naturvitenskapelig bakgrunn. Noen av de største selskapene i Norge har nå bærekraftdirektører; et lite skritt i riktig retning. Mål nr. 1 om natur

og klima forplikter. Det bør være en selvfølge at utdanning og ansettelse skjer med dette i mente. Men, nyutdannede naturvitere har ofte fortsatt vanskelig for å finne jobber selv om de blir fortalt at det er stort behov for akkurat dem nettopp pga. den prekære situasjonen kloden er i. I Rogaland har FNF bla. gitt innspill i flere runder om behov for fullfinansiering av vannkoordinatorstillingene. Disse ser nå ut til endelig å være på plass. Takk til regionalplanavdelingen!

Fra FNFs ståsted er Fylkesmannens miljøvernavdeling sterkt underbemannet. Regionalplanavdelingen hos fylkeskommunen kan også trenge flere på tvers av fagområder. Mange kommuner strever og ber om hjelp fra bla. fylkeskommunen. Naturvitere og forvaltere bør også anvendes i næringslivets miljøvernavdelinger, ikke bare til f.eks. søke om utslippstillatelser men også til kunne bidra med kunnskap om økologi og landskap ved foreslåtte arealbruksendringer. Konsulentbransjen gjør sitt men det beste for miljøet og for gode, effektive avgjørelser, er at denne kunnskapen også finnes i tilstrekkelig mann hos oppdragsgiverne. Naturvitere som også kjenner og vet å anvende lovverk som gjelder naturverdier trenger vi flere av. Advokater må også bli flinkere dersom vi skal kunne forsvare natur og klima iht. lovene vi faktisk allerede har, og, ikke minst, for å kunne følge opp denne planstrategien. UiS gjør en fantastisk jobb med å utdanne miljøøkonomer. Vi håper de juridiske fakultetene også kjenner sin besøkelsestid.

Forutsetninger

Som nevnt, mener vi at en overgang til sirkulær økonomi er blant de viktigste forutsetningene. Vi støtter også fylkesordføreren i at *vi skal leve annerledes*. Vi tror at Rogaland og kommunene må ta et hardt blikk bakover og se på hva som bør endres, nå som vi vet en god del mer om natur- og klimakrisene. Vi håper og tror at det ikke er for sent å snu eller endre formål, også når det gjelder veibygging. Det er heller ikke for sent å kreve bærekraftig akvakultur og ansvar på tvers av alt som påvirker villaks og ørret. Dette for å nevne et par eksempler.

Planbehov og oppfølging – medvirkning

FNF støtter enklere planlegging og at flere planer kombineres. Noen planer er slik at prinsippene og føringene må inn i alle andre planer. Et eksempel er klimatilpasningsplanen som skal vedtas i høst. Dette er tema som må gjelde i all planlegging fra kommuneplaner, frivillighet, kultur, folkehelse og selvsagt i alt som har med arealer og vassdrag å gjøre.

Det er fortsatt vanskelig for vanlige folk å kunne sette seg inn i planprosesser, spesielt regionalplaner og kommuneplaner. I dette kapittelet nevnes Regionalt planforum. Andre enn kommuner skal kunne bidra i forumet, også frivillige organisasjoner slik som de i FNF. Vi håper fylkeskommunen finner fram til gode rutiner og at regionalt planforum etter hvert brukes langt mer aktivt av kommunene. FNF stiller også gjerne for å gi innspill til saker og planer som dreier seg om naturområder og friluftsliv.

Medvirkning er ellers noe som må jobbes systematisk med. For FNFs del vil det være en fordel om høringsmøter og konferanser også ble tilbudt etter normal arbeidstid. Innholdet, tema og omfang kan med fordel tilpasses de frivillige som da stiller. Barn, unge og sårbare grupper bør prioriteres. Her kan også FNF organisasjonene spille en rolle.

Foreslåtte endringer i porteføljen

Her kommenterer vi noen av planene. Det er faktisk få som *ikke* er av interesse for FNF og på tvers av organisasjonene, men vi kommenterer kun det som er viktigst nå. Uansett ber vi om å bli invitert inn i prosesser tidlig. FNF sekretariat, styre og frivillige har ikke kapasitet til å delta på og bidra til alt men finner at det er få planer som ikke berører arealer eller tema viktig for natur og friluftsliv.

Regionalplan for kompetanse

Se kommentaren vår om økt behov for naturviterkompetanse. Kommunene trenger oppbemanning når det gjelder natur og klima i planlegging og forvaltning. Friluftslivskompetanse er også mangelvare og læring i friluft må inn på alle nivå. Vi er imponert over lærerne som kom seg ut med kohortene sine i vår. Men, de kan sikkert trenge en god del læring om og oppmuntring til videre læring ute høst og vinter.

Strategi for areal- og kraftkrevende virksomhet

Dette er svært viktig. Se også innledende kommentar og forslag. Vi forstår hastverket og at en strategi kan være mest hensiktsmessig. Det er allikevel noe bekymring knyttet til effekten av strategi i motsetning til en full planprosess. Vi ber derfor om at FNF blir invitert inn i referanse/ressursgruppe så tidlig som mulig og at det blir grundige høringsprosesser som involverer bredt.

Det etableres datasentre mange steder i Norge og noen bruker like mye strøm som en middels stor by. Formålene med datasentrene varierer, noen er svært tvilsomme. Til nå har etableringer blitt særbehandlet og vi ser igjen en naiv tendens til selge verdifull natur for småpenger. Vi håper at en plan eller strategi kan ta inn over seg verdien av norsk fornybar energi og at den og arealene skal behandles som begrensede og svært verdifulle ressurser.

Regionalplan for kultur

Denne bør oppdateres. Gjeldende plan er ujevn og tar ikke tilstrekkelig innover seg frivillighetens rolle. Friluftsliv nevnes knapt selv om det er via kulturmidlene noen av de viktigste tildelingene til barne- og ungdomsforeningene foregår. Planens tittel kan med fordel endres eller utfylles til noe mer meningsfylt på tvers av frivillig sektor. Friluftsliv må få et eget kapittel. Vi ber om at FNF og organisasjonene direkte, blir involvert tidlig i revisjonsprosessen.

Regionalplan for folkehelse

Denne bør også oppdateres. Friluftsliv er tilgodesett med ett kapittel men handlingsplanen følger ikke opp beskrivelsen. FNF mener at friluftsliv må prioriteres og handlingsplan og tilhørende budsjett må reflektere dette. Vi håper at lærdom fra koronakrisen følges opp i en ny plan og friluftsliv blir prioritert i praksis. FNF ser fram til å kunne bidra i prosess og med innspill til planen.

Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning

Dvs. UTE planen, en redusert utgave av den banebrytende FINK planen – FNF kan ikke annet enn være enig i at denne planen allerede nå bør revideres. Vi ser med bekymring på at 'friluftsliv' foreslås utelatt i en evt. ny tittel eller strategi. Tilstrekkelig dekning i kulturplanen og folkehelseplanen kan kanskje gjøre opp for friluftslivs- 'hull' i planporteføljen men det skal godt la seg gjøre å komme i nærheten av det FINKen var.

Vi oppfordrer fylkeskommunen til å ta et tilbakeblikk og evaluere prosess og ansvar som ledet til UTE planen parallelt med evaluering av de andre to nevnt her. Da bør FNF og organisasjonene inviteres til å bidra i evalueringen for så å hjelpe med å stake ut ny retning.

Ved oppstart av planarbeidet ber vi om at planprogrammet sikrer at kunnskapsgrunnlaget styrkes og oppdateres. Dette gjelder spesielt for sårbare arter og naturtyper og verdifulle landskap. Gode kart og oppdatert kunnskap om naturverdier er en forutsetning for at kommuner og andre skal klare å forvalte verdiene på en bærekraftig måte. FNF ser et klart behov for bedre kartlegginger og oppdaterte kart. Dette kom også tydelig fram da vi arbeidet med innspill til Regionalplan for Jæren del 2. Det er også behov for ny verdivurdering med jevne mellomrom. Når noe tas til utbygging, vil de arealene som er igjen få økt verdi.

En kartlegging av naturen i Norge (NIN kartlegging) er i gang men dette går alt for sakte til å ha betimelig og bred nytte i arealplanlegging og for å adressere naturkrisen på lokalt nivå.

Vannforvaltning og havbruk m.m.

Til slutt har vi et forslag som gjelder flere planer og strategier; naturforvaltning, havbruk/matregionen og pågående revidering av regional vannforvaltningsplan.

FNF foreslår å målsette utslippsfrie fjorder i pågående og fremtidig planarbeid. Vi viser til en sak i Troms og Finnmark der konklusjon fra en utredning er at kommunene er i sin fulle rett til å vedta miljøkrav, og kan f.eks. vedta planbestemmelse om nullutslipp fra akvakultur i medhold av plan- og bygningsloven. [Les om utredningen og saken her](#). Utpeking av og handlingsplan for utslippsfrie fjorder og en tidslinje for alle aktuelle/berørte fjorder vil være en konkret og lett målbar satsing for å oppnå sirkulær økonomi, klimaomstilling og livskraftig naturmiljø.

Styret i FNF Rogaland stiller gjerne i et møte med det nye fylkesutvalget for å utdype forslagene og tema som berører organisasjonenes formål og virke. Med dette ønsker vi lykke til videre med planstrategiarbeidet.

Med vennlig hilsen
for **FNF Rogaland**

Ivar A. Nøttestad

Styreleder

Emily L. Halvorsen

Koordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Rogaland

FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV
ROGALAND

Gamle Jåttåvågen 67, 4020 Stavanger
rogaland@fnf-nett.no / 46 85 07 86
www.fnf-nett.no/rogaland
Org. nr.: 998129028